

Kwartaalmonitor Bouw

Vierde kwartaal 2016

Bouw sluit 2016 goed af, bouwvergunningen nemen toe

- Totale bouwsector: Omzet blijft stijgen, vertrouwen begin 2017 opnieuw erg hoog
- Bouw van woningen en bedrijfsgebouwen: Omzet groeit, meer vergunningen en opleveringen nieuwe woningen
- Grond-, weg- en waterbouw: Omzet daalt licht

De omzet in de bouw steeg in het vierde kwartaal met 7,3 procent vergeleken met dezelfde periode vorig jaar. Over heel 2016 kwam de omzet 6,3 procent hoger uit dan een jaar eerder.

Het vertrouwen van bouwondernemers blijft aan het begin van 2017 erg hoog. Veel van hen verwachten dat de omzet verder stijgt en dat ze hun verkoopprijzen zullen verhogen. De signalen voor toekomstige woningbouw zijn positief: het afgelopen kwartaal nam het aantal bouwvergunningen voor nieuwe woningen toe. Ook werden er meer nieuwbouwwoningen opgeleverd en bestaande woningen verkocht.

Tegenover deze positieve ontwikkelingen staat dat het aantal banen in de bouw licht afnam. Datzelfde geldt voor de omzet in de grond-, weg- en waterbouw.

Kerncijfers bouwsector en Nederlandse economie

	2015	2016			
	IV	I	II	III	IV
Omzet bouwsector 1)	1,5	6,2	3,5	8,5	7,3
Toegevoegde waarde 1)	2,6	7,7	4,9	9,7	6,6
Nieuwe woningen x 1 000	15,0	10,2	12,0	13,0	18,8
Aantal faillissementen	201	154	139	133	111
Aantal banen x 1 000	508	507	508	509	508
Bbp totaal 1)	1,4	1,5	2,3	2,4	2,3
Verkochte woningen x 1 000	52,4	42,9	50,3	60,7	60,9

Bron: CBS

1) %-mutatie t.o.v. een jaar eerder

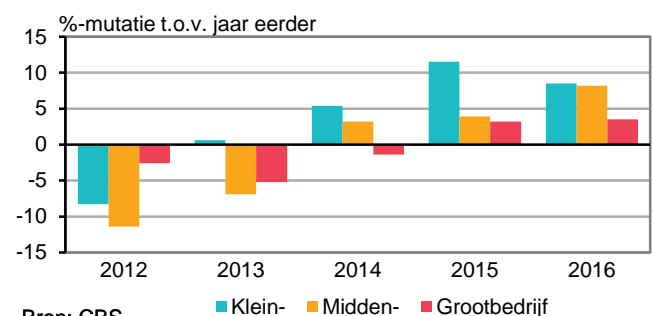
Totale bouwsector

Omzet bouw blijft groeien

Voor de derde keer op rij sluit de bouw het jaar af met een positief resultaat. Over heel 2016 steeg de omzet met 6,3 procent. In het vierde kwartaal was de stijging 7,3 procent.

Kleine bedrijven (tot 10 werkzame personen) behaalden de beste resultaten. Vergeleken met een jaar eerder steeg hun omzet in 2016 met gemiddeld 8,5 procent. Daarmee is dit het vierde achtereenvolgende jaar waarin ze hun omzet verbeterden. Ook middelgrote bedrijven (met 10 tot 100 werkzame personen) boekten een goed resultaat met 8,2 procent omzetgroei. De omzet bij grote bedrijven (met meer dan 100 werkzame personen) groeide het minst (3,5 procent). De grote bedrijven slagen er pas de laatste 2 jaar weer in om meer om te zetten. De omzet in de bouw bleef in 2016 nog wel zo'n 8 procent achter bij het niveau van 2008.

Omzet bouw

Bron: CBS

StatLine: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

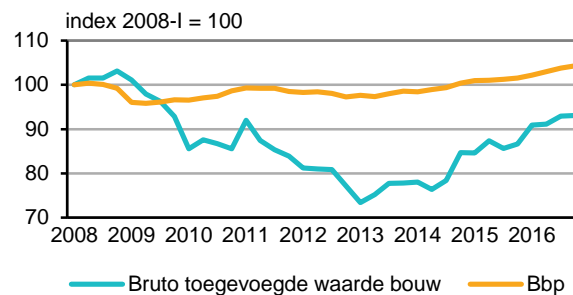
Toegevoegde waarde bouw blijft groeien

In het vierde kwartaal van 2016 lag de toegevoegde waarde van de bouw 6,6 procent hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder. De groei over heel 2016 kwam hiermee uit op 7,1 procent.

Sinds het dieptepunt werd bereikt in het eerste kwartaal van 2013, is de toegevoegde waarde van de bouw in totaal met 26,8 procent toegenomen. Het peil van voor de crisis is echter nog steeds niet bereikt.

Het niveau van de totale economie ligt al sinds begin 2015 boven dat van voor de crisis.

Bruto toegevoegde waarde bouw en bbp

Bron: CBS

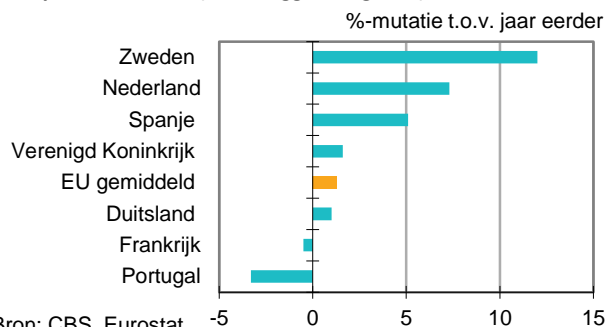
StatLine: [Bbp, productie en bestedingen](#)

Nederland één van de sterkste stijgers in 2016

Over heel 2016 steeg de voor werkdagen gecorrigeerde bouwproductie in Europa gemiddeld met 1,3 procent. Met een groei van ruim 7 procent deed Nederland het beter dan de meeste andere EU-landen. Alleen in Zweden steeg de bouwproductie fors. Hier noteerden bouwbedrijven over het hele jaar een stijging van liefst 12 procent.

Ook Spanje behoorde met een stijging van ruim 5 procent tot de groep grote stijgers. Het Verenigd Koninkrijk en Duitsland noteerden kleinere toenames ten opzichte van een jaar eerder. Portugal heeft al jaren te kampen met productiedalingen en zag ook dit jaar de bouwproductie weer afnemen (-3,3 procent).

Bouwproductie 2016 (werkdag gecorrigeerd)

Bron: CBS, Eurostat

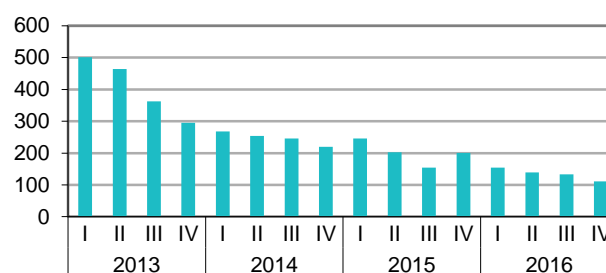
Eurostat: [Short term business statistics database](#)

Aantal faillissementen verder afgenomen

Voor het vierde kwartaal op rij waren er minder faillissementen in de bouwsector. In het vierde kwartaal van 2016 waren het er 111, het laagste aantal in jaren.

In de burgerlijke en utiliteitsbouw nam het aantal faillissementen af van 51 in het derde kwartaal naar 41 in het vierde kwartaal van 2016. Ook in de projectontwikkeling daalde dit aantal (van 13 naar 3). In de installatiebouw gingen in het vierde kwartaal 23 bedrijven failliet. Bij de afwerkingsbedrijven nam het aantal faillissementen iets toe (van 15 naar 22).

Aantal faillissementen bouwnijverheid

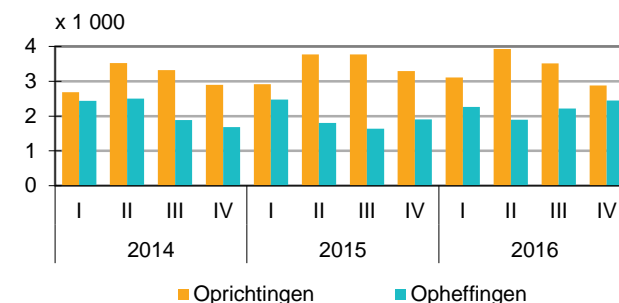
Bron: CBS

StatLine: [Uitgesproken faillissementen](#)

Minder starters, meer stoppers

In het afgelopen kwartaal startten 2 880 nieuwe bouwbedrijven, een daling van iets meer dan 12 procent ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar. Daarnaast stakten tijdens het afgelopen kwartaal ongeveer 2 450 bouwbedrijven definitief hun werkzaamheden. Daarmee is het aantal opheffingen in vergelijking met het vierde kwartaal van 2015 met bijna 30 procent gestegen. De meeste starters en stoppers zijn te vinden in de algemene burgerlijke en utiliteitsbouw en bij afwerkingsbedrijven in de bouw. In totaal telt de bouwnijverheid aan het eind van het vierde kwartaal 156 680 bedrijven. Over een heel jaar is het aantal bedrijven daarmee met 3,4 procent gestegen.

Aantal oprichtingen en opheffingen in de bouwnijverheid

Bron: CBS

[StatLine: Bedrijven; oprichtingen](#)

[StatLine: Bedrijven; opheffingen](#)

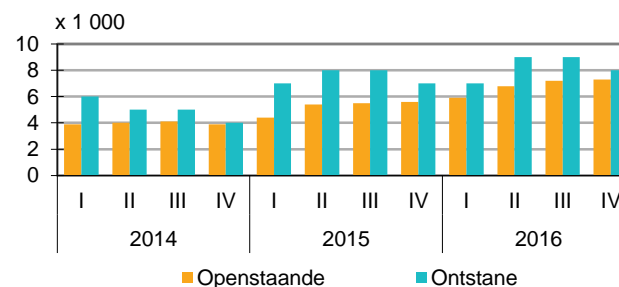
Iets minder banen

Het totaal aantal banen in de bouw kwam in het vierde kwartaal, gecorrigeerd voor seizoenseffecten, uit op 508 duizend. Dat is 1 duizend banen minder dan in het derde kwartaal.

Er ontstonden afgerond 8 duizend vacatures in het vierde kwartaal, 1 duizend minder dan een kwartaal eerder. Net als in het voorgaande kwartaal werden er 8 duizend vacatures vervuld. Aan het eind van het vierde kwartaal stonden 7,3 duizend vacatures open, 100 meer dan een kwartaal eerder.

De vacature-indicator voor de bouw, die verschillende verwachtingen over werkgelegenheid van ondernemers combineert, is aan het begin van het eerste kwartaal positief. Dit geeft aan dat het aantal vacatures in de bouw de komende maanden naar verwachting zal toenemen.

Aantal vacatures

Bron: CBS

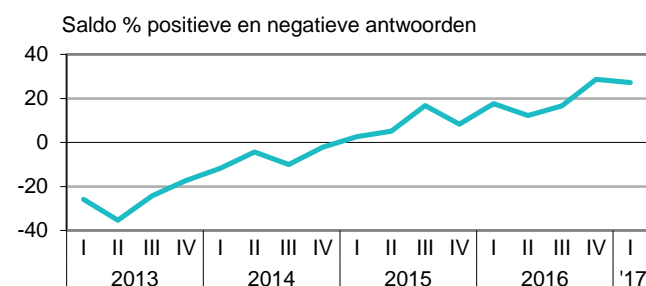
[StatLine: Vacatures](#)

Vertrouwen opnieuw zeer hoog

Het ondernemersvertrouwen in de bouwsector komt aan het begin van 2017 uit op 27. Dat is een fractie lager dan in het voorgaande kwartaal, toen het vertrouwen het hoogste niveau bereikte sinds de start van de meting in 2008.

Net als in het vierde kwartaal van vorig jaar is het ondernemersvertrouwen in de bouw het hoogst van alle sectoren. Bouwbedrijven zagen hun productie toenemen en de ondernemers zijn van mening dat hun orderportefeuille goed gevuld is. Voor de komende periode geven de ondernemers positieve signalen af over de werkgelegenheid in hun branche.

Ondernemersvertrouwen bouw (seizoensgecorrigeerd)

Bron: CBS, EIB, KvK, MKB-Nederland, VNO-NCW

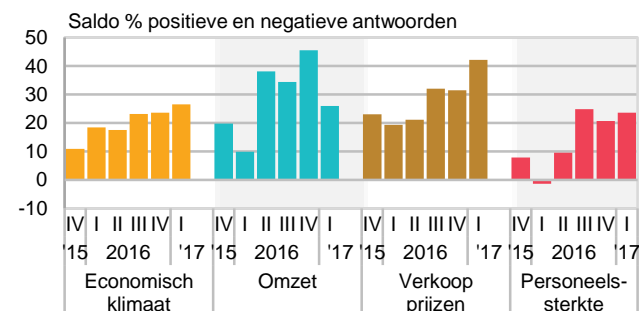
[StatLine: Ondernemersvertrouwen](#)

Veel ondernemers verwachten stijging tarieven

Het aantal ondernemers dat een verbetering van het economisch klimaat verwacht, neemt in het eerste kwartaal van 2017 verder toe. Per saldo verwacht 26 procent van de ondernemers een verbetering. Een zelfde percentage bouwondernemers verwacht een toename van de omzet in het eerste kwartaal. Hoewel dit saldo lager is dan drie maanden geleden, is hun omzetverwachting nog steeds erg positief.

In totaal verwacht 43 procent van de ondernemers in het eerste kwartaal een stijging van de tarieven door te voeren, tegenover minder dan 1 procent die rekening houdt met een afname. Per saldo verwacht dus 42 procent van de ondernemers een prijsstijging. De verwachtingen ten aanzien van de personeelssterkte blijven met een saldo van 24 ook positief.

Verwachtingen voor het lopende kwartaal bouwsector

Bron: CBS, EIB, KvK, MKB-Nederland, VNO-NCW

StatLine: [Conjunctuurenquête Nederland](#)

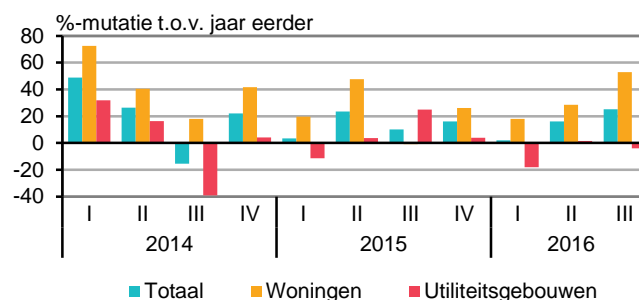
Bouw van woningen en bedrijfsgebouwen

Bouwopdrachten architecten blijven toenemen

Ontwerpopdrachten voor architecten zijn een belangrijke indicator voor toekomstige bouwactiviteiten. De waarde van opdrachten aan architecten stijgt al twee jaar op rij. Ook in het derde kwartaal van 2016 steeg de waarde, nu met een kwart ten opzichte van het derde kwartaal van 2015. Vooral de waarde van opdrachten voor woningen nam opnieuw fors toe. De waarde van opdrachten voor utiliteitsgebouwen (zoals kantoren, winkels en scholen) is in het derde kwartaal, na een kleine opleving in het tweede kwartaal, weer iets gedaald.

Door het wegvallen van financiering zijn vanaf 1 januari 2017 voor deze statistiek geen nieuwe gegevens meer beschikbaar. Meer informatie hierover kunt u [hier](#) lezen.

Bouwsom opdrachten architecten

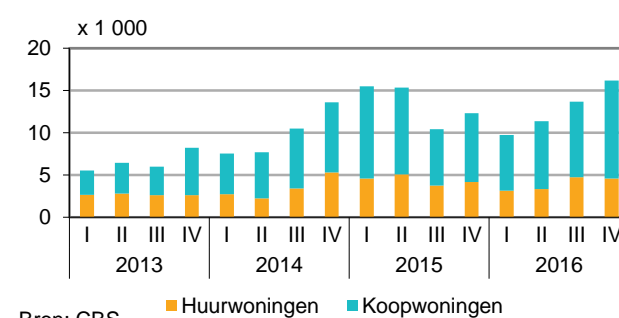
Bron: CBS

StatLine: [Bouwsom nieuwe opdrachten architecten](#)

Aantal vergunningen nieuwe woningen stijgt fors

In het vierde kwartaal van 2016 bereikte het aantal nieuwe woningen waarvoor een vergunning is afgegeven weer een hoogtepunt. Sinds het vierde kwartaal van 2010 is een dergelijk hoog aantal niet meer voorgekomen. Voor ruim 16 duizend te bouwen woningen werd in het vierde kwartaal een vergunning afgegeven. Dat is bijna 32 procent meer dan in dezelfde periode in 2015. Het aantal vergunningen voor te bouwen koopwoningen steeg ten opzichte van dezelfde periode vorig jaar zelfs met ruim 42 procent tot 11,6 duizend. Het aantal vergunde huurwoningen steeg met ruim 10 procent tot 4,6 duizend.

Nieuwbouwwoningen waarvoor een vergunning is verleend

Bron: CBS

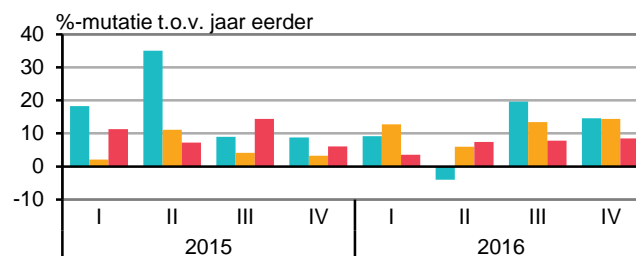
StatLine: [Nieuwbouwwoningen; afgegeven vergunningen naar opdrachtgever](#)

Opnieuw groei voor burgerlijke en utiliteitsbouw

Bedrijven in de burgerlijke en utiliteitsbouw (B&U) hebben in het vierde kwartaal gemiddeld een omzetstijging van 12,4 procent behaald. Hun omzet stijgt nu al ruim twee jaar elk kwartaal opnieuw. Zowel in 2015 als in 2016 behaalden bedrijven in deze sector een groei van meer dan 9 procent.

Bij middelgrote bedrijven, met 10 tot 100 werkzame personen, steeg de omzet in 2016 het meest, gemiddeld 11,5 procent. Maar ook kleine en grote bedrijven behaalden gemiddeld een forse omzetstijging. Ondanks deze positieve resultaten lag het omzetniveau van bedrijven in de B&U in 2016 nog bijna een vijfde onder dat van 2008.

Omzetontwikkeling burgerlijke en utiliteitsbouw

Bron: CBS

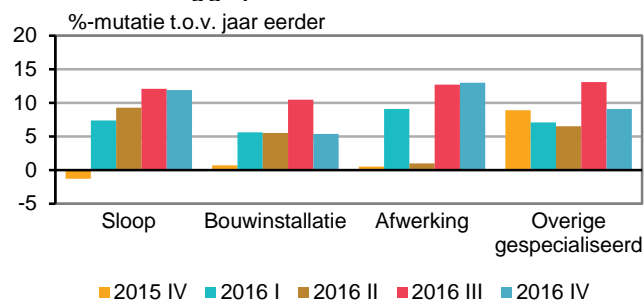
StatLine: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Gespecialiseerde bouw groeit door

Gespecialiseerde bouwbedrijven hebben opnieuw een goed jaar achter de rug. Het laatste kwartaal van 2016 steeg de omzet met 8,3 procent. Daarmee kwam de omzet over het hele jaar 7,8 procent hoger uit dan een jaar eerder. Grote bedrijven (met meer dan 100 werkzame personen) behaalden in 2016 de grootste groei met een omzetstijging van bijna 11 procent. Middelgrote bedrijven (met 10 tot 100 werkzame personen) noteerden met 4,7 procent de laagste omzetstijging.

Ook in de deelbranches is de omzet in alle kwartalen van 2016 gestegen. Bij de sloop- en grondverzetbedrijven werd gemiddeld de hoogste omzetgroei gerealiseerd met 10,4 procent. Hoewel de omzet van de gespecialiseerde bouw nu al drie jaar groeit, lag het omzetniveau in 2016 nog wel ruim 3 procent onder dat van 2008.

Omzetontwikkeling gespecialiseerde bouw

Bron: CBS

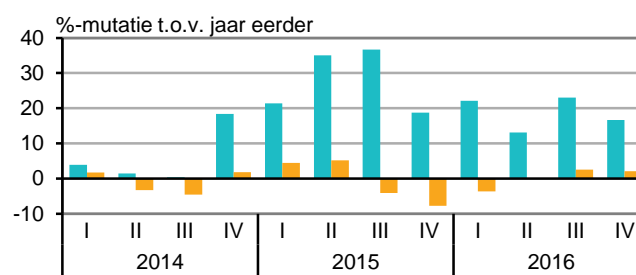
StatLine: [Omzetontwikkeling bouwnijverheid](#)

Verdere toename investeringen in woningen en gebouwen

De investeringen in woningen zijn met 16,7 procent gestegen ten opzichte van het vierde kwartaal van 2015. Ook dit kwartaal zijn deze belangrijk voor de groei van de totale investeringen in woningen en gebouwen. Die namen toe met 11,0 procent. De groei van de investeringen in woningen is minder sterk dan in het derde kwartaal (23,0 procent).

Ook de investeringen in bedrijfsgebouwen namen dit kwartaal toe. Het volume steeg met 2,1 procent ten opzichte van hetzelfde kwartaal een jaar eerder. Ook bij de bedrijfsgebouwen nemen de investeringen iets minder sterk toe dan in het derde kwartaal (2,6 procent).

Investeringen in woningen en bedrijfsgebouwen (volume)

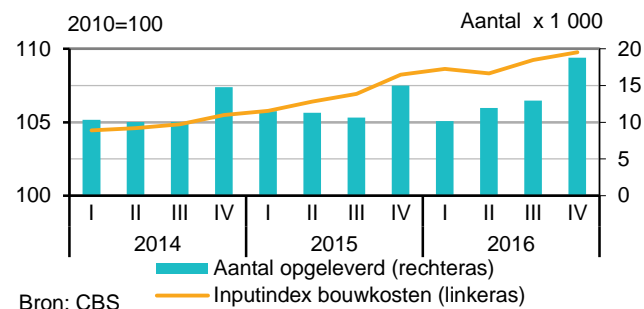
Bron: CBS

StatLine: [Bbp, investeringen](#)

Meer nieuwbouwwoningen

In totaal zijn er in het vierde kwartaal 18 796 nieuwe woningen opgeleverd. Dit is bijna 26 procent meer dan in hetzelfde kwartaal een jaar daarvoor. Het aantal opgeleverde nieuwe woningen is sinds het begin van de meting in 2012 nog niet zo hoog geweest. De inputkosten voor het bouwen van nieuwe woningen zijn in het vierde kwartaal met 1,4 procent toegenomen vergeleken met een jaar eerder. Al drie jaar lang stijgen elk kwartaal de kosten ten opzichte van een jaar eerder. De toename is in het vierde kwartaal veroorzaakt door een stijging in de kosten van loon (+1,5%) en van materiaal (+1,4%).

Nieuwbouwwoningen

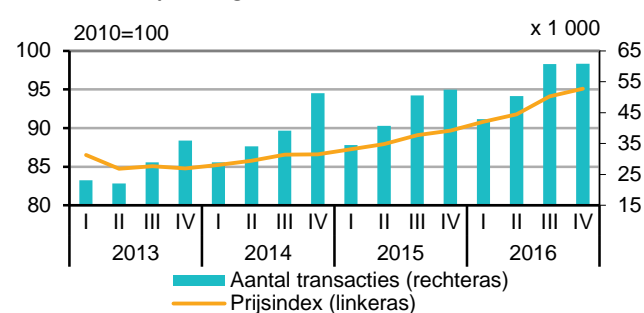
StatLine: Voorraad woningen

StatLine: Nieuwbouwwoningen; inputprijsindex 2010=100

Huizenprijzen blijven stijgen

Er werden in het vierde kwartaal 60 874 bestaande huizen verkocht. Dit was ruim 16 procent meer dan in dezelfde periode in 2015. Het aantal verkochte woningen stijgt de afgelopen 3,5 jaar elk kwartaal. Ook de prijzen blijven stijgen: voor de elfde maal op rij zijn die hoger dan een jaar eerder. Ten opzichte van het derde kwartaal van 2008, toen de huizenprijzen een piek bereikten, bedraagt de prijsdaling 10,9 procent. Vergeleken met het dal in het tweede kwartaal van 2013 liggen de prijzen 12,2 procent hoger.

Bestaande koopwoningen

Bron: CBS, Kadaster

StatLine: Bestaande koopwoningen; index

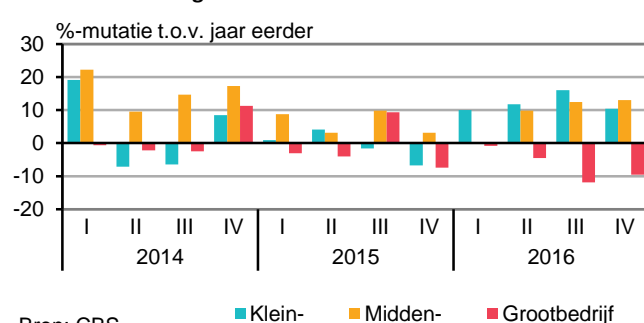
Grond-, weg- en waterbouw

Omzet opnieuw in de min

De omzet van grond-, weg- en waterbouw (GWW) daalde het afgelopen kwartaal met 2,6 procent. Over heel 2016 was de omzet bijna 2 procent minder. Deze daling komt volledig voor rekening van bedrijven met meer dan 100 werkzame personen, waarbij de omzet in 2016 ieder kwartaal daalde. Bij de overige bedrijven groeide de omzet in 2016 wel. Kleine bedrijven (tot 10 werkzame personen) hebben zelfs een omzetgroei van 12 procent behaald, vergeleken met een jaar eerder.

Bij de deelbranches zijn het vooral de kabel- en buizenleggers die het in 2016 met een omzetstijging van 11,5 procent uitstekend hebben gedaan. Hoewel de omzet van de GWW het afgelopen jaar iets daalde, lag het niveau in 2016 nog wel bijna 4 procent boven dat van 2008.

Omzetontwikkeling GWW

Bron: CBS

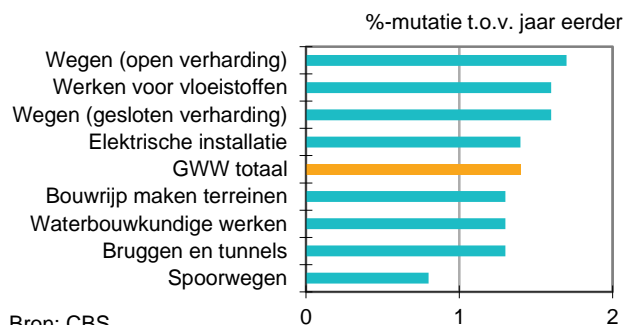
StatLine: Omzetontwikkeling bouwnijverheid

Inputprijzen stijgen

In het vierde kwartaal is het prijsindexcijfer van de grond-, weg- en waterbouw (GWW) met 1,4 procent gestegen ten opzichte van een jaar eerder. Ook vergeleken met het voorgaande kwartaal gingen de kosten omhoog (+0,6 procent).

In vergelijking met het vierde kwartaal van 2015 zijn van alle deelgebieden de inputprijzen gestegen. Zo'n brede stijging kwam het laatst voor in januari 2013. Ook ten opzichte van het voorgaande kwartaal was er bij de meeste deelgebieden een gemiddelde prijsstijging. Het deelgebied 'bruggen en tunnels' is hierbij met een daling van 0,5 procent de uitzondering.

GWW, ontwikkeling inputprijsindex begin 4e kwartaal 2016

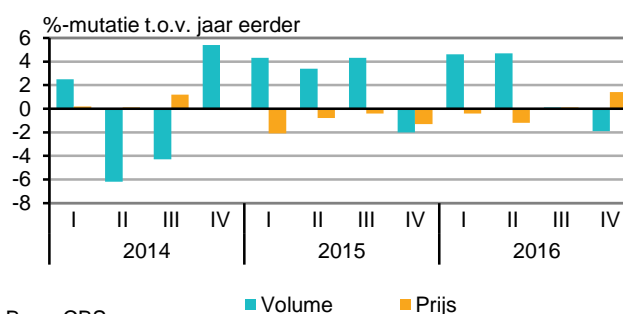
StatLine: [GWW inputprijsindex](#)

Lichte afname investeringen GWW

In het vierde kwartaal is het volume van de investeringen in grond-, weg- en waterbouw (GWW) met 1,9 procent afgenomen ten opzichte van een jaar eerder. In het derde kwartaal namen de investeringen in GWW nog toe met 0,1 procent.

Omdat de prijzen in het vierde kwartaal met 1,4 procent stegen, nam de waarde van de investeringen af met 0,6 procent.

Investerings in GWW

StatLine: [Bbp, investeringen](#)

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals die op 22 februari 2017 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar, deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden. Indien dit wel het geval is staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Colofon

Tekst sector bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 23 februari 2017

Meer informatie

CBS Infoservice: infoservice online
Telefonisch (09.00-17.00): 088 5707070

Media:

CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 3374444

Staat van het MKB

Op zoek naar cijfers over midden- en kleinbedrijf? Behoefte aan uitsplitsingen naar bedrijfsleeftijd, mate van groei, bedrijfsgrootte of bedrijfstak binnen het MKB? Bezoek dan www.staatvanhetmkb.nl en volg [@staatvanhetmkb.nl](https://twitter.com/staatvanhetmkb.nl) op Twitter.